

A tervezési helyszín Debrecen belvárosa, a Fűvészkert utca és a Baltazar Dézső tér találkozásánál. Az általam választott problémára már sokan kerestek építészeti megoldást, de mindmáig megoldatlan ez a beépítési szituáció. A belváros szempontjából ez egy jelentős befolyarlat. A helyszín lecsiszoltabb pontja egy hatalmas, magányosan árvádkodó félgazdag társasház, melynek tűzfala közel 40 éve beépítetlenül csatlakozik az utcaképhez és zárja le, vagy éppen nyitja meg a Fűvészkert utcát. A környező épületek elég vegyes korúak, kezdve talán az 1803-ban Páchy Mihály tervezte Debreceni Református Kollégium és Általános Iskolával és a Református Nagytemplommal, a Györgyi Dénes által 1923-ban tervezett Déri Múzeummal, emellett érdekel a Posta épülete, a Országos Rendelőintézet épülete és zársként a Kőlcsey Központ és a Modern épülete. A mint egy 200 év igen sokszínű képet kölcsönöz a tervezési helyszínnek.

A települészervezetéről először század elejáról találtam térképeket, Borsos József főépítési tevékenységének idejéből. Akkoriban a Fűvészkert utca még kikanyarodott a Bethlen utcára, és a Góczy, ill. a Hüvelyes utcák is innen nyitnak, melyek találkozásában volt a Kőlcsey ház is. Nagya a tervezési helyszín és közvetlen környezete a 60-as évek végéig beépített volt. A 70-es évek elején a Hunyadi utca képzése vágja keresztül a környéket, elkezdődik a Bethlen utcán a "panelrengerek" építése, valamint a régi Kőlcsey Központ területének megújítása, rendezése. Egy 1972-es és 1973-as képen is jól látszik, hogy a gangos társasház ettől kezdve marad magányos az egyik oldalról és ennek már közel 40 éve. Későbbi képeken is látható, hogy tényleges megoldásra sosem került sor, a tűzfal a mai napig éket vág a belváros látképebe.

Komolyabb helyszín és területvizsgálatot követően úgy döntöttem, hogy a Fűvészkert utca 6. szám alatt található ingatlan elbontottam, és a tervezési területemhez csatolom. A tervezési területem 2063 m²-es lett.

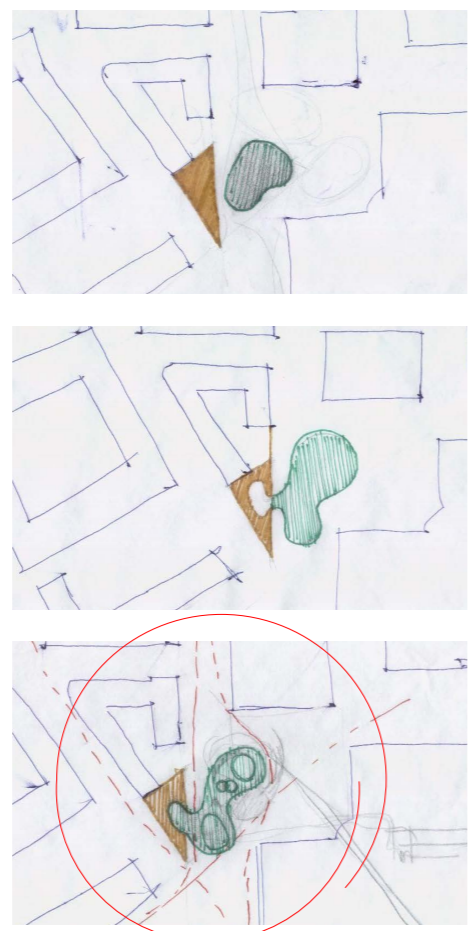
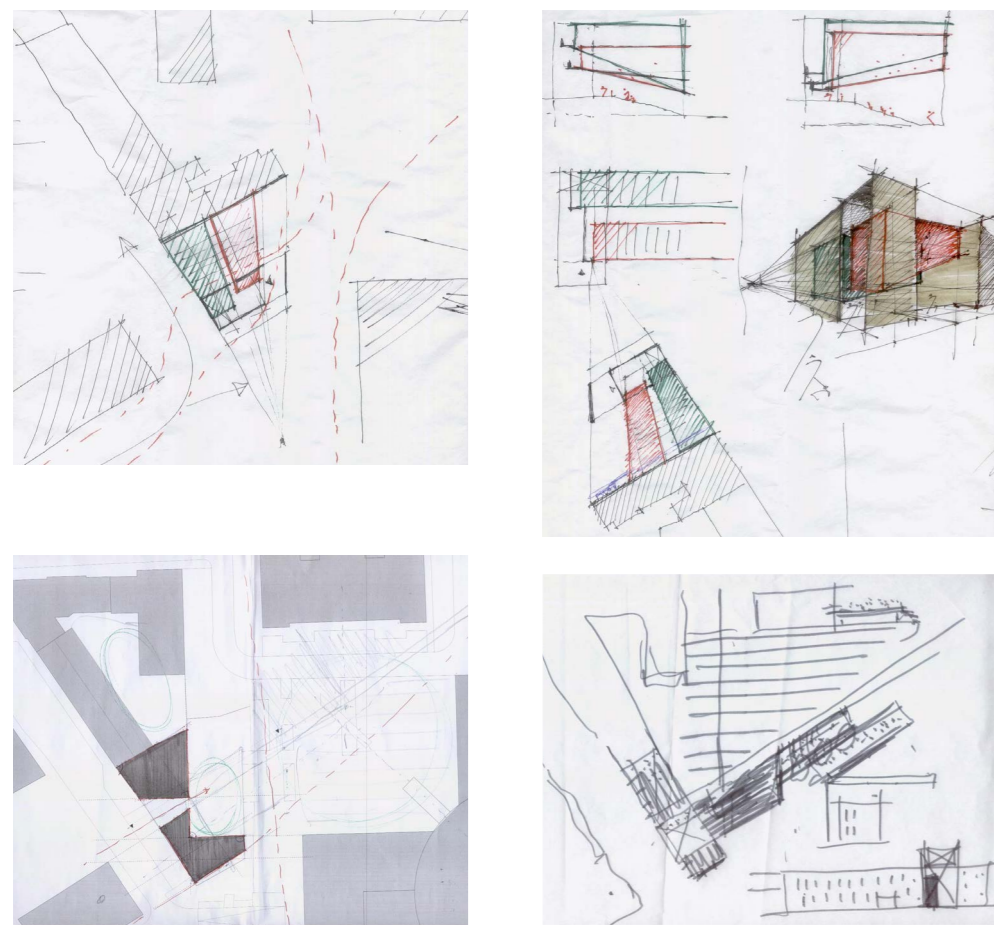
A választott programról igyekeztem debreceni vonatkozású témát feldolgozni. Néhány éve a Modemben láttam Antal Péter debreceni művészeti kiállítását, amely kiállításánál, az Antal-Lusztig gyűjteménynek egy tematikus kiállítását, amely nagyon tetszett, főleg hogy maga a műgyűjtő-tulajdonos tartott nekünk tárlatvezetést, emlékeztetést volt. Ezután gondoltam úgy, hogy akkor lehetne egy olyan képtár és galériapépület, amely otthon ad a képeknek, tárlások, restaurációs végző szakembereknek, ugyanakkor egy folyamatosan cserélődő tematikus kiállításnak is helyet biztosít a megfelelő kiszolgáló funkciókkal. Mindez a Déri Múzeum és a Modern közvetlen közelében, így egy múzeumi háromszög jönné létre.

A koncepcióm egy olyan kortárs képtár tervezése volt, mely méltó otthona lehet Magyarországon egyik legnagyobb és legtekintélyesebb kortárs magángyűjteménynek. A tervezés alapfogalmai voltak az egyszerűség, mértékletesség, esztétika, harmónia, fenntarthatóság.

A tömegalkításban fontos szempont volt a jó arányrendszer, a környezettel való kommunikáció, főleg a Fűvészkert felőli oldalon a szomszédos ház ablakozásával való összhang, de a tér felé is, a kifolyó forma egyfajta térelvezetőként való értelmezése. A telepítés, beépítés végző kialakulása rengeteg variációt követően született meg. A környező tömbökhöz és épületekhez való igazodás kiemeltképpen fontos volt számomra. A meglévő épületek erővonalait, elhelyezkedését vizsgálva, valamint a közvetlen szomszéd épülethez való csatlakozás és a tömb beárnyékolását jól látni az a háromszög alapterületű épület, mely beárnyékolja a beépítési szituációt, nyugalmat teremt a területen. Az épületnek ez a része meglehetősen tömör, zárt, csak a Fűvészkert utca felőli főbejárat hálókája és az ablakosított tömbök találkoznak meg a "csenddel". A sötétzürkő, szőrt vakolatot szírdó, fessze, hűvös eleganciát kölcsönöz az épületnek. A főbejárat függőleges beugrásának ellenpontjaként is értelmezhető a gazdasági bejárat és a mellette ferden betörő falszakasz, mely egy eltérő szálcsilló félkörbontást kapott. A pincészetet három teljes szintes követ, majd az épület befejezéséig, mintegy ötödik Péter debreceni művészeti kiállítását, amely kiállításánál, az Antal-Lusztig gyűjteménynek egy tematikus kiállítását, amely nagyon tetszett, főleg hogy maga a műgyűjtő-tulajdonos tartott nekünk tárlatvezetést, emlékeztetést volt. Ezután gondoltam úgy, hogy akkor lehetne egy olyan képtár és galériapépület, amely otthon ad a képeknek, tárlások, restaurációs végző szakembereknek, ugyanakkor egy folyamatosan cserélődő tematikus kiállításnak is helyet biztosít a megfelelő kiszolgáló funkciókkal. Mindez a Déri Múzeum és a Modern közvetlen közelében, így egy múzeumi háromszög jönné létre.

A koncepcióm egy olyan kortárs képtár tervezése volt, mely méltó otthona lehet Magyarországon egyik legnagyobb és legtekintélyesebb kortárs magángyűjteménynek. A tervezés alapfogalmai voltak az egyszerűség, mértékletesség, esztétika, harmónia, fenntarthatóság.

A tömegalkításban fontos szempont volt a jó arányrendszer, a környezettel való kommunikáció, főleg a Fűvészkert felőli oldalon a szomszédos ház ablakozásával való összhang, de a tér felé is, a kifolyó forma egyfajta térelvezetőként való értelmezése. A telepítés, beépítés végző kialakulása rengeteg variációt követően született meg. A környező tömbökhöz és épületekhez való igazodás kiemeltképpen fontos volt számomra. A meglévő épületek erővonalait, elhelyezkedését vizsgálva, valamint a közvetlen szomszéd épülethez való csatlakozás és a tömb beárnyékolását jól látni az a háromszög alapterületű épület, mely beárnyékolja a beépítési szituációt, nyugalmat teremt a területen. Az épületnek ez a része meglehetősen tömör, zárt, csak a Fűvészkert utca felőli főbejárat hálókája és az ablakosított tömbök találkoznak meg a "csenddel". A sötétzürkő, szőrt vakolatot szírdó, fessze, hűvös eleganciát kölcsönöz az épületnek. A főbejárat függőleges beugrásának ellenpontjaként is értelmezhető a gazdasági bejárat és a mellette ferden betörő falszakasz, mely egy eltérő szálcsilló félkörbontást kapott. A pincészetet három teljes szintes követ, majd az épület befejezéséig, mintegy ötödik Péter debreceni művészeti kiállítását, amely kiállításánál, az Antal-Lusztig gyűjteménynek egy tematikus kiállítását, amely nagyon tetszett, főleg hogy maga a műgyűjtő-tulajdonos tartott nekünk tárlatvezetést, emlékeztetést volt. Ezután gondoltam úgy, hogy akkor lehetne egy olyan képtár és galériapépület, amely otthon ad a képeknek, tárlások, restaurációs végző szakembereknek, ugyanakkor egy folyamatosan cserélődő tematikus kiállításnak is helyet biztosít a megfelelő kiszolgáló funkciókkal. Mindez a Déri Múzeum és a Modern közvetlen közelében, így egy múzeumi háromszög jönné létre.

A személyhez kötődő magángyűjtemény óránárpék, végső soron tükör. A gyűjtés pedig életforma. Ha az életpálya vagy a gyűjtői aktivitás lezárul, a tükör képe fixálódik, dokumentum jellegéhez az emlék-kép minősége társul. Akár így, akár úgy találkoznak a szuverén gyűjtői teljesítményvel, nem lehet kétségünk afelől, hogy a gyűjtemény műalkotás. Sokkal egyértelműbben az, mint a tudományos módszerességgel és a történeti reprezentáció igényével összeállított múzeumi gyűjtemények. A debreceni Antal-Lusztig-gyűjteményben egyesül a magángyűjtemények fejlődésének két fázisa. Az unoka műgyűjtői aspirációk pénzével és példájával is támogató anyai nagypapa, Lusztig Sámuel megalapított gyűjteménye - mint szellemi és anyagi örökség - beépült abba a hatalmas expanzióba, amit dr. Antal Péter gyűjtése jelent az antik iparművészeti emlékektől a népművészeti és etnológiai tárgyakon át a jelenkori művészeti produkciókig. Az efféle „nem tiszta profilú” gyűjtemények látens vezérével a Malraux-i „művésze imaginaire” fogalma. És azután egyszer csak fordul a kocka. A képzeltbeli múzeumból valódi lesz, az illekeny tükörkép kimerevedik.

Antal Péter "rejtőzködésének" azonban immár vége. Az említett Lusztig Sámuel hatására kezdett az 1955-ben született Antal Péter gyermekkorában a művészettel foglalkozni. Eleinte festőnek, majd szobrásznak készült, de erőli lemondott, mert kamaszkorában nem akarta otthagyni Debrecenét és a családját a budapesti képzőművészeti középiskolai tanulmányok kedvéért. Jogi egyetemét végzett Szegeden 1979-ben, azóta ügyvédként dolgozik. Szereti a hivatását, amelyet praktikus okok miatt választott: tudta, hogy ha műgyűjtő akar lenni, akkor jól kerülnie kell az üzletnek. A debreceni Antal-Lusztig-gyűjteményben egyesül a magángyűjtemények fejlődésének két fázisa. Az unoka műgyűjtői aspirációk pénzével és példájával is támogató anyai nagypapa, Lusztig Sámuel megalapított gyűjteménye - mint szellemi és anyagi örökség - beépült abba a hatalmas expanzióba, amit dr. Antal Péter gyűjtése jelent az antik iparművészeti emlékektől a népművészeti és etnológiai tárgyakon át a jelenkori művészeti produkciókig. Az efféle „nem tiszta profilú” gyűjtemények látens vezérével a Malraux-i „művésze imaginaire” fogalma. És azután egyszer csak fordul a kocka. A képzeltbeli múzeumból valódi lesz, az illekeny tükörkép kimerevedik.

Antal Péter "rejtőzködésének" azonban immár vége. Az említett Lusztig Sámuel hatására kezdett az 1955-ben született Antal Péter gyermekkorában a művészettel foglalkozni. Eleinte festőnek, majd szobrásznak készült, de erőli lemondott, mert kamaszkorában nem akarta otthagyni Debrecenét és a családját a budapesti képzőművészeti középiskolai tanulmányok kedvéért. Jogi egyetemét végzett Szegeden 1979-ben, azóta ügyvédként dolgozik. Szereti a hivatását, amelyet praktikus okok miatt választott: tudta, hogy ha műgyűjtő akar lenni, akkor jól kerülnie kell az üzletnek. A debreceni Antal-Lusztig-gyűjteményben egyesül a magángyűjtemények fejlődésének két fázisa. Az unoka műgyűjtői aspirációk pénzével és példájával is támogató anyai nagypapa, Lusztig Sámuel megalapított gyűjteménye - mint szellemi és anyagi örökség - beépült abba a hatalmas expanzióba, amit dr. Antal Péter gyűjtése jelent az antik iparművészeti emlékektől a népművészeti és etnológiai tárgyakon át a jelenkori művészeti produkciókig. Az efféle „nem tiszta profilú” gyűjtemények látens vezérével a Malraux-i „művésze imaginaire” fogalma. És azután egyszer csak fordul a kocka. A képzeltbeli múzeumból valódi lesz, az illekeny tükörkép kimerevedik.

Egy olyan méretű kollekció azonban, mint az Antal-Lusztig-gyűjtemény, kiállítási körülmények között nem rekonstruálható. A műfaj sajátosságai mások. Az eredeti környezetéből áthelyezett vagy éppen raktári körülmények közül kiszabadított gyűjtemények új helyzetben már más a célja. A privát gyűjtemény integritása, a fokozatosan alakított millió hangulati ereje csorbul, ugyanakkor kibontakozhat a gyűjtemény tanító, historikus potenciálja. Az óránárpék egyes vonásai elmosódnak, mások élesebben rajzolhatók meg, az összetett karakter szükségképpen egyszerűsödik. Kíváncsi vagyok, hogy az Antal-Lusztig-gyűjtemény esetében történt. A gyűjtő, dr. Antal Péter ugyanis egyszerre két kötelességet vállal. A gyűjtő tudomásul veszi, hogy műtárgyainak a nyilvános státusz egy monumentális kirokás játék részévé (s) teszi. Debrecenben a kortárs művészetnek addig ott elhanyagolt pozícióit erősíti gyűjtemény, valamint a XX. század első fele, azon belül is a helyi közgyűjteményekben háttérbe szoruló „alföldi” művészet. A válogatás XIX. századi képekkel indul, a nemzeti művészet zártkörűsége kezdetét jelentő életművekkel. Munkácsy, Paál, Szinyei és „felvezetés”. Az első igazú süllypontot a századforduló-századelő stílusutermestere, Mednyánszky, Vaszary legdrámaibb periódusának képei jelentik. Ez az indulat tartja feszültségben a Munkácsy-féle realizmusértelmezést követő alföldiek (Tornyai, Rudnay, Fényes, Koszta) kollekcióját is. Az új impulzusokat, a plein airt és a francia befolyást képviselik Rippl-Rónai és a klasszikus, valamint a „neős” nagybányaiak (Ferenczy Károly, Iványi Grünwald Béla, Csáktornyai Zoltán). A magyar klasszikus avantgárd áttörését jelentő Nyolcak és Aktivisták néhány jelentős műve (Berényi, Márfy, Tihanyi, Kernstok, Nemes Lampérth, Mattis-Teutsch) mellett a több-kevesebb joggal az alföldiekhez sorolt Nagy István, valamint az életművét a Nyolcak mozgalmával egyidejűleg kitesztelő Nagy Balogh János drámai, de a zsánereket közösséget nem vállaló realizmusa képez új hangsúlyt. A két világháború közötti korszak párhuzamos tendenciái közül a nyugat-európai igazodás franciás irányát Czobél, Bertényi és Farkas István, a posztnagybányai iskolát, a Gresham-kört Szőnyi, Berényi, Egyri, az elkötelezett baloldali művészetet Derkovits és Dési-Huber művei képviselik. Az Antal-gyűjteményben és a pécsi válogatásban is megkülönböztetett szerepet játszik a szentendrei művészet: Barscay, Páizs-Goebel, valamint az egyetemes szürrealizmus kezdetét jelentő életművek. Megfogalmazó Vajda Lajos, Komáromi Dézső és Ámos Imre művei. A harmincas évek szentendrei programjának konstruktív és szürrealista örökségét a háború után az Európai Iskola vállalja fel (Anna Margit, Bálint Endre). Az újabb generációk tagjai közül Ország Lili korai korszakának néhány műve, a tragikus színezetű szürrealizmus Szentendrére visszatérítő példájával zárul a sor.

A gyűjtemény teljessége egyszerre nem mutatható meg, de értekel és szereteággal volta időszakos kiállításokkal érzékeltethető. A két válogatás egyidejű, egymást kiegészítő bemutatása alkalmas arra, hogy érzékeltesse az Antal-Lusztig-gyűjtemény mindmáig rejtett dimenzióit.

A Pernecky Géza művészettörténetés szerint Debrecen képzőművészeti nagyhatalom, köszönhetően az Antal-Lusztig-gyűjteménynek, ami magyarázatot ad arra, hogy honnan is származik az a több száz, már-már elfelejtett vagy újra felfedezett mű, amely megtöltötte és felüzasztotta az utóbbi években megjelent szakmunkák és albumok oldalait.

